

arkivXet

information från Arkiv Gävleborg

årgång 14 2/2007

Arkivarie på väg. Det blir mycket tid i bilen för Sofia Hedén när hon inventerar föreningslivet i Ljusdals kommun. Här berättar hon om några dagar i en arkivdetektivs tillvaro.

På turné i Ljusdalsbygden

Mellan mars och juni i år arbetar jag med en inventering av föreningsarkiv i Ljusdals kommun. Ungefär varannan vecka åker jag upp till Ljusdal och jobbar där några dagar åt gången. Som förberedelse har jag ringt och bokat in träffar med olika föreningsrepresentanter. Vid besöken registrerar jag vilka föreningshandlingar som finns bevarade samt antecknar uppgifter om bildandeår, omorganisationer och dylikt för varje förening. Så här såg min resa ut under vecka 17.

Tisdag 8 maj

8.00 packar jag in mig och min resväska i bilen

och kör E4:an norrut. Det är väldigt lugnt i trafiken. På radion varnas det för lösspringande kor på 83:an vid Lörstrand, men när jag åker förbi där syns inga kossor till. Mina första besök i dag ska äga rum i Föne. Men först stannar jag i Färila och äter lunch. Därefter åker jag de slingriga 7 kilometerna till Föne och bygdegården där.

12.00 träffar jag Karin Olsson som är ordförande i Föne Pensionärsförening. Ett litet behändigt arkiv finns bevarat med protokoll, kassaböcker och matriklar. Föreningen bildades 1956, och de firade således 50-årsjubileum förra året. Karin har också

Sture Ståhl från Föne IK är en av alla dessa eldsjälar som håller igång föreningslivet. Foto: Sofia Hedén

med sig arkivmaterial från Föne Fornminnesförening där hon är sekreterare. De håller studiecirklar i arkeologi och har gjort några utgrävningar i trakten. Till sommaren hoppas de på att få genomföra utgrävningar av en gammal boplats vid Laforsen, och väntar förhoppningsfullt på att få tillstånd till detta.

13.00 träffar jag Sture Ståhl från Föne IK. Sture har varit engagerad i klubben ända sedan bildandet 1950, så han är väl insatt i klubbens historia. Klubben räknar sitt bildande från år 1950, men vi tittar också på arkivalier från föregångarna till klubben. Den första idrottsklubben i Föne var verksam mellan 1933 och 1941 och hette först IFK Föne, senare Föne IK. Verksamheten låg nere under krigsåren och återupptogs 1949 under namnet Föne Skidklubb, vilket 1950 ändrades till nuvarande Föne IK. Jag och Sture åker sedan till idrottsplatsen där jag tar några bilder.

15.00 checkar jag in på vandrarhemmet och går sedan till affären och handlar mat för dagarna jag ska vara i Ljusdal.

17.00 har jag stämt träff vid OKQ8 med Bosse Sandberg från Folkpartiet i Ljusdal. Färden går sedan till Ämbarbo där arkivmaterial förvaras hemma hos f d ordföranden. Min första kontakt med folkpartiet skedde för några månader sedan. Maud Jonsson som är nuvarande ordförande tog då genast upp med styrelsen att de borde bli medlemmar hos oss och lämna in sitt arkiv. Så nu är allt detta klart och jag och Bosse packar in arkivet

i min bil. Hela bagageluckan blir full.

Jag hinner inte titta så noga på materialet, men det verkar vara fint och täcka i stort sett hela perioden sedan lokalavdelningen startade 1946. Med finns också material från Folkpartiet i Järvsö som gick upp i Ljusdalsavdelningen för ett antal år sedan.

18.00 åker jag tillbaka till vandrarhemmet.

Onsdag 9 maj

8.30 sätter jag mig i bilen med riktning mot Los och Hamra. Det är trakter som jag aldrig har besökt tidigare, och jag imponeras verkligen av den vilda naturen.

Tänk att Ljusdals kommun omfattar så skiftande landskap!

10.00 stiger jag in i Filadelfiakapellet i Hamra. I denna byggnad har frireligiös verksamhet bedrivits i över hundra år. Filadelfiaförsamlingen har varit verksam här sedan år 1922. Dessförinnan hölls här möten av Hamra fria baptistförsamling och senare Hamra fria evangeliska församling. Jag blir välkommen av föreståndaren Sven-Åke Olsson och hustrun Gerda som bjuder på fika och berättar om sin verksamhet.

12.00 äter jag lunch i Loosgården, som för dagen egentligen har stängt. Eftersom det inte finns någon annan restaurang öppen i närheten är ägaren schysst och ordnar en portion köttfärssås och spaghetti till mig. Tack och bock!

14.00 åker jag hem till Folke Granqvist och hans fru. Folke har i många år varit ordförande i Los socialdemokratiska förening. Hemma hos honom träffar jag också Tommy Borg, vice ordförande, som också varit aktiv länge i föreningen. De visar mig ett mycket fint arkivmaterial med bland annat många protokollsböcker från socialdemokratiska föreningen, ungdomsföreningen och kvinnoklubben.

Jag och Tommy tar en sväng till det lokala biblioteket där de säljer en skrift om arbetarrörelsen i Los. Den sammanställdes under åren 1984 – 1991 av en arbetsgrupp där bland andra Tommy ingick. Jag köper in ett exemplar till arkivet.

17.00 åker jag till simhallen i Färila. Det är välbehövligt med ett antal längder i bassängen när man sitter i bilen så mycket. Och en rejäl stund i bastun är perfekt avkoppling. Sedan tillbaka till vandrarhemmet.

Torsdag 10 maj

9.00 knacker jag på vid det gemensamma kansliet för Hybo AIK och Ljusdals Orienteringsklubb invid Kläppaåsen i Ljusdal. De två klubbarna har delat lokal sedan 1988. Jag blir emottagen av Thore Lindgren, som är anställd för de båda föreningarna, samt av Lars Andersson som har varit engagerad i orienteringsklubben i nära 60 år. Lars berättar om Ljusdals OK, som tidigare hette OK Friska Vindar.

Vi pratar om den digra jubileumskrönikan om 124(!) sidor som sammanställdes inför klubbens 50-årsjubileum. Det var Lars och ytterligare en eldsjäl, Helge Westerdahl, som genomförde det omfattande arbetet med att plöja igenom protokoll och verksamhetsberättelser för att sedan sammanställa historiken med minnen och hågkomster från aktiva i klubben.

Därefter visar Thore vad som finns dokumenterat om Hybo AIK. Ju mer vi letar bland hyllor och lådor desto mer dyrgripar kommer fram. Till slut har vi hittat samtliga protokollsböcker samt många kassaböcker, matriklar och fotoalbum. Klubben bildades 1919 men hade en föregångare, Hybo IF som bildades redan 1906, från vilken det finns kvar protokollsböcker.

13.00 äter jag lunch i Järvsö på väg hem till Gävle. Det har varit några intensiva dagar så nu är jag ganska trött. Men framförallt är jag glad över

att jag får träffa alla dessa engagerade, öppna och varma människor som finns i föreningslivet!

15.00 är jag tillbaka på arkivet. Först packar jag upp materialet från Folkpartiet och därefter skriver jag in resultaten av inventeringarna i vårt register. 10 inventerade arkiv blev det denna vecka. Fram till slutet av juni har jag ytterligare tre vändor till Ljusdal inbokade. Då kommer jag bland annat att vidga mina vyer till Fågelsjö, Tandsjöborg och Ramsjö.

Sofia Hedén

I augusti fortsätter inventeringen av föreningsarkiv. Då har turen kommit till Bollnäs kommun. Även där kommer ett stort antal föreningar att kontaktas av Sofia Hedén i syfte att ta reda på vilken dokumentation som finns bevarad. Som vanligt är det främst föreningar bildade före 1970 som kommer att kontaktas, men även nyare föreningar är välkomna att höra av sig.

Arkivmaterial från de socialdemokratiska organisationerna i Los som Sofia inventerade hemma hos Folke Granqvist. Foto: Sofia Hedén

Alvar Wallinder 2/9 1936 - 5/5 2007

Dödsbudet kom högst oväntat då Alvar så sent som en vecka tidigare hade deltagit i Arkiv Gävleborgs årsmöte på Konstcentrum i Gävle. Han var som vanligt full av tankar inför framtiden och hans samhällsengagemang fanns där likt tidigare.

Alvar Wallinder kom in i arkivarbetet i samband med en önskad breddning av styrelsens sammansättning och han kom att bli Högskolan i Gävles

förste representant. I styrelsen verkade han under åren 1995 – 2000 men även därefter höll han kontakten med arkivet levande och då i egenskap av ordförande i SPF Ankaret.

Alvar levererade arkivmaterial, bokade studiebesök och dök ofta upp under Arkivens dagaktiviteter. Vi minns Alvar med värme och stor saknad.

Barbro Eriksson

Lottadag på Stagården i Bollnäs 1951. Bilden får illustrera visningen "Snabbfotade damer – kvinnor i föreningshistorien". Kvinnor i politiken, på idrottsplanen och (som på bilden) i arbete för landets försvar är några trådar värda att nysta i.

Blanda nytta med nöje – gå på studiebesök på arkivet

Till arkivet går man när man har ett ärende, som att skriva en uppsats eller ta fram några uppgifter ur sin förenings protokoll. En medlem kommer kanske för att leverera arkivhandlingar. Men annars då? Kan man verkligen gå till arkivet om man inte har någon liten doktorsavhandling att fila på?

Ett bra sätt att ta del av vår bevarade historia och få en överblick av vad som finns i arkivet är att komma på en visning. Besöket kan vara en introduktion till att forska och skriva, en djupdykning i just din organisations historia, eller helt enkelt en trevlig stund med intressanta nedslag i vår historia.

Gör ett besök som medlem

Arkivets ca 540 medlemsorganisationer utgör en stor del av "studiebesökarna". Ofta vill man se sin egen historia och hur arkivhandlingarna förvaras. Ett studiebesök kan också kombineras med att man håller ett möte i Arkiv Gävleborgs lokaler. Det är ett bra sätt att hålla styrelsen, som givetvis förändras över tiden, informerad om organisationens historia och vikten av att bevara den.

Självklart står det öppet för alla typer av grupper att komma på studiebesök. Det går alltid att komma med önskemål om vad en visning ska innehålla, men man kan också välja ett färdigt tema. Temavisningarna har växt fram successivt genom årens lopp och finns nu som ett litet utbud på hemsidan.

Exempel på temavisningar

Arkivets stora samling av fanor och standar förvaras skyddad mot fukt, ljus och slitage, men även mot våra nyfikna blickar. Genom att samlingen är avfotograferad kan man nu med den digitala teknikens hjälp se hela den konstskatt som folkrörelserna skapat. Färger, målade motiv, symboler och slagord är något av det man kan diskutera utifrån samlingen. Varje fana har en historia.

En annan visning skildrar tre episoder ur länets historia. Det kan vara en person, en byggnad och ett historiskt fenomen som lyfts fram. Genom dessa tre "titthåll" går vi djupt in i materialet och tittar på dokumenten som gör det möjligt att åter skapa berättelserna. Förhoppningsvis får besökaren lära känna "nya" människor och händelser och

med hjälp av dessa få en bild av vad arkivmaterial kan vara och hur vi kan använda det.

Högskola, skola och andra grupper

Arkivet har också visningar riktade mot särskilda grupper. Högskolans A-kurs i historia och olika fackliga kurser är exempel på studiebesök som är del av en utbildning. En annan besökskategori som kräver lite extra är grund- och gymnasieskolan.

För skolan finns temavisningar som på olika sätt är tänkta att passa in i undervisningen. Den politiska historien, folkrörelserna och kvinnohistoria är exempel på studiebesök framtagna särskilt för högstadie- och gymnasieskolor. Visningen om arkivkunskap och källkritik är avsedd som en introduktion för eleverna till att använda riktiga historiska källor i t ex projektarbeten och uppsatser.

Arkivlektion – handfast och roligt

Man behöver inte bara sitta och lyssna. Det bästa sättet att lära känna arkiven är att använda materialet, läsa dokument, tolka och dra slutsatser. Om man hakar på ett praktiskt moment blir studie-

besöket en arkivlektion.

Utifrån enkla frågeställningar studeras t ex ett protokoll eller en verksamhetsberättelse, en medlemsmatrikel eller ett brev. Vilka yrkesgrupper var med i idrottsföreningen? Vad säger protokollet om föreningens åsikt i rösträttsfrågan? Hur många kaffekoppar hade man i bönhuset? Kring dokumenten kan man diskutera det historiska sammanhanget samtidigt som man får en inblick i hur arkivdokument ser ut och hur det är att läsa handskrift från 1800-talets slut.

Framförallt är det skolklasser och högskolestudenter som gör praktiska övningar på arkivet, men arkivlektion går att boka för vilken slags grupp som helst. Många tycker att det är roligt att studera gamla handlingar, men har inte tid att sitta i forskarsalen hela dagar. Arkivlektionen ger en möjlighet att forska i miniformat kring ett intressant tema!

Lisa Engström

Mer information finns på www.arkivgavleborg.se under rubriken studiebesök.

Vårens A-studenter i Historia på Högskolan i Gävle fördjupade i var sin arbetsuppgift där svaret finns i arkivmaterialet.
Foto: Lisa Engström

Prisad för sitt kulturhistoriska arbete

Gävle kommuns kulturpris går i år till Arkiv Gävleborgs mångåriga styrelseledamot Barbro Sollbe. Valet motiveras bland annat av "hennes outtröttliga engagemang för kulturlivet i Gävle". Jag ska här försöka berätta vad hennes engagemang betyder för oss på arkivet.

1982 valdes Barbro Sollbe in i styrelsen för Arkiv Gävleborg, vilket betyder att hon har varit med oss nästan ända från början. Som styrelseledamot är Barbro aktiv, engagerad och i högsta grad närvarande. Till yrket journalist är hon också en stor tillgång som medarbetare i ArkivXet som från början hette "Gammalt och nytt".

Sällan går det en vecka på arkivet utan att Barbro besöker oss, alltid varmt välkommen och ofta åtföljd av en bullpåse eller en burk smultron från trädgården. Ibland har hon med sig bekanta som hon tycker inte känner till arkivet tillräckligt bra. Inom arkivets värld är hon en omtänksam, fin vän och arbetskamrat, utåt är hon en ambassadör för vår verksamhet.

Nyfiken, engagerad och ständigt på språng efter nya intryck och ny kunskap. Så känner vi Barbro Sollbe. Hon tar inte så stor plats, men hon är överallt. Vi kan inte tänka oss en mer värdig kulturpristagare.

Lisa Engström

Barbro Sollbe på arkivet. En inte helt ovanligt syn. Foto: Lisa Engström

2500 år på en timma – föredrag om Iran på arkivets årsmöte

Fakhroddin Fani var dagens föredragshållare. Foto: Lisa Engström

I exil lär man känna sitt land och sin kultur på ett nytt sätt, konstaterade Fakhroddin Fani, som på Arkiv Gävleborgs årsmöte 28 april på Konstcentrum i Gävle gjorde en snabbresumé över Irans historia – 2 500 år på en dryg timma. Själv är han numera etablerad som gävlebo, med en tjänst som informationsansvarig på Invandrarcentrum.

Ordföranden i kultur- och fritidsnämnden, Lars-Göran Ståhl, höll i klubban när ett 40-tal årsmötesdeltagare godkände 2006 års verksamhet och valde om Mats Åstrand till ordförande. Anders Holmgren, Mellansvenska handelskammaren/Näringslivet, blev ny ordinarie styrelseledamot och två nya ersättare valdes: Gunlög Nilsson, PRO

Gävleborg och Ingela Bergh, Swedbank Gävle. Lars Andersson (s) är landstingets nya representant i styrelsen.

Sen började Fakhroddin Fani tidsresan med kung Kyros som bildade det persiska riket, 500 år före Kristus och drygt tusen år före Muhammed och islam. Det handlade om ett rike vars gränser ofta ändrats, ett torrt land mellan Kaspiska havet och Persiska viken, med höga bergskedjor och öken. Där rymts i dag drygt 70 miljoner människor – många folkgrupper, språk och religioner.

– Min barndom i huvudstaden Teheran präglades av den mosaiken, berättade han. – Jag hör till den dominerande folkgruppen, perser, och är ett barn av den iranska revolutionen. Två år satt jag i shahens fängelse innan jag 1980 av en slump hamnade just i Sverige.

Han svepte över mongolhövdingen Djingis khan, som på 1100-1200-talen lade under sig hela Asien och som med sina efterföljare skapade en kulturell blomstring genom internationella handelsför-

bindelser, vidare över Timur Lenks förödelse på 1300-1400-talen och den åtföljande turkmenregimen.

Från tidigt 1500-tal blomstrade Iran i ca 300 år som ett shiitiskt land. Shiamuslimerna har hela tiden dominerat över sunniterna; det handlar om vem som uppfattas som Muhammeds rätta arvtgare. Och redan från början är religion och maktutövning sammanfogade. 1900-talets historia är inte mindre stormig. Konservativa krafter motarbetar moderniseringsprocesser, europeiska länder bevakar sina oljeintressen, shaher och premiärministrar avsätts, revolutioner och krig med Irak skakar landet.

– Dagens Iran är ett starkt land utan stark opposition, sa Fani. – Regimen är inte älskad men gör klart för folket att de som inte accepterar oss är våra fiender. Landets högsta organ är ledaren och en grupp runt honom. Denna ledning styr parlamentet, presidenten och domstolarna. Ett totalt surrealistiskt system...

Barbro Sollbe

Fika och mingel utanför Furusalen på Gävle konstcentrum innan arkivets årsmöte. En trevlig möjlighet för personal, styrelse och medlemmar att träffas och prata. Foto: Lisa Engström

Nya medlemmar

IF Metall Hälsingland
 Hudiksvalls köpmannaförening
 Amnesty grupp 83 Alfa-Edsbyn
 PRO Forsbacka
 Brunn-Östveda-Ölbo samfällighetsförening
 Gävle skidkamrater
 Gävle kyrkliga scoutkår - Gävle sjöscouter
 PRO Valbo
 Gefleborgs trädgårdsodlaresällskap
 PRO Bomhus

Svensk Land Rover klubb
 Mo centeravdelning
 Hofors-Torsåker reumatikerförening
 Nybo gymnastikförening
 Ljusdals riksteaterförening
 Fastighetsanställdas förbund avd 43
 Miljöpartiet de gröna i Ovanåker
 Östra Gästriklands biodlareförening
 Gävle dansförening
 Folkpartiet liberalerna Ljusdal

Nytt dokument i fokus

Andra världskriget påverkade svenskar på många sätt, inte minst inom föreningslivet. Ett exempel är hjälpverksamheten som riktades mot våra grannländer i form av pengar, strumpor, kaffe, socker och babykläder. Här är det Hofors lokalkommitté för Finlandsinsamlingen som affischerar 1940.

Fler dokument, mer att läsa och tips på arkivmaterial hittar du under "Dokument i fokus" på www.arkivgavleborg.se

För Finland!

Denna vecka insamling av kläder.
 (12-17 februari).

Alla slags kläder och skodon önskas — men de
 böra vara varma, hela och rena.

Insamlingsställen och tider: 5-7 em.

Folkets Hus. Röda Korsets lokal, Bruksgaraget. Dämnans fastighet, Faluvägen
 (samma hus som Texacoservicen). Fru Anna Nygren, Born. Folkets Hus,
 Robertsholm. Gruvkontoret, Långnäs.

Giv det Du kan undvara! Lokalkommittén för Finlandsinsamlingen.

Arkiv Gävleborg bevarar och tillgängliggör arkivhandlingar från föreningar, företag och privatpersoner i Gävleborgs län. Arkivet arbetar också med att dokumentera och stimulera till forskning om länets historia. Forskarsal och arkiv har öppet vardagar 8.30 - 16.00.

arkivXet är en kanal mellan Arkiv Gävleborg och dess medlemmar - en kanal som förstås kan och ska utnyttjas i båda riktningarna...

Redaktion: *Lisa Engström, Barbro Eriksson, Agnetha Nellfors och Barbro Sollbe*

arkiv gavleborg

Södra Fältskärsgatan 10, 802 80 Gävle, tel 026 - 10 88 70, fax 026 - 10 65 61

e-post: arkivet@arkivgavleborg.se

Hemsida: www.arkivgavleborg.se